

Landsfiskalen i Skillingmark og vi

Dagbladet 19/4-93

Jeg skal ut og reise. Som alltid har nervositeten tatt plass i mellomgulvet mange dager før flyet letter. Hvorfor påfører man seg frivillig denne plagen?

Jeg leser et sted at å reise er viljen til å rive i stykker de hinnene som skiller oss fra verden rundt oss. Å reise handler om å søke å mislykkes (leser jeg).

Attraksjonen ligger i å stilles overfor uventede situasjoner (men under kon-

REFLEKS

SIMEN SKJØNSBERG

trollerte former, slik at man ikke får men av det, bare minner).

■ ■ Dette lyder litt mystisk for meg. Men noe mystikk må finnes i reisingen, ellers ville alle bli hjemme, der man har det best. Og man reiser jo ikke bort fra den plagsomme verden man lever i. Nyhetene som betyr noe avgjørende er de samme i Paris som i Oslo. Det kjennes som et bedrageri.

Jeg leser alltid de ferskeste avisene på flyet. Det første jeg gjør når jeg kommer til et land hvor jeg skjønner språket, er å kjøpe en avis. Og det er alltid den samme merkelige skuffelsen. Her er gatene annerledes enn hjemme. Her oppfører

menneskene seg annerledes. Her er fortauskafeer allerede på denne tid av året, temperaturen er ikke til å kjenne igjen og hotellportieren er svart. Men de nyhetene som betyr noe, er de samme. Vi forlater ikke vår verden.

■ ■ Ikke forlater vi historien heller. Historien, den store reisen hvor vi selv er med bare et lite minutt, men som er beretningen om menneskenes reise gjennom tida. Det

tenkte jeg på en sein kveld jeg så et svensk dokumentarprogram om norske flyktninger som ble sendt tilbake til tyskerne av en landsfiskal i Skillingmark i Värmland. En av dem var Gunnar Brunvoll, den gangen en gutt på 16-17 år som tyskeren ville ha tak i. Det hjalp ikke hva han sa til landsfiskalen som forhørte ham. Landsfiskalen hadde sine ordre å gå etter, de kom fra regjeringen, og han fulgte dem nidkjært og fantasiløst.

■ ■ Etter at programmet hadde vist oss de tragediene landsfiskalen var medansvarlig for (bl.a. ble alle tyske soldater som deserterte ubønnhørlig sendt tilbake til en sikker dødsstraff), ble han selv intervjuet. Han hadde naturligvis alle

Møter dagens flyktninger kanskje en norsk etterfølger av landsfiskalen i Skillingmark når de kommer hit til landet? Kan denne etterfølgeren også vise til ordre fra departement og regjering?

(Arkivfoto: Odd R. Andersen)

ke opprørende. Men det som slo meg, der jeg satt og hørte hans argumentasjon, var at dette kunne jeg, dette hadde jeg hørt så mange ganger at jeg kunne kommet med argumentene på forhånd.

Og hvor hadde jeg hørt dem? I Norge, i dagens Norge. Det var Fr. Fr. Gundersens og Carl I. Hagens argumenter, det var argumenter som går langt ned i det norske folkedypet og er med på å gjøre vår flyktningpolitikk kanskje mer restriktiv enn den svenske var de første åra av krigen. Til oss kommer det mennesker like redde som de norske flyktningene var. Like sterkt truet av dem som har makten i hjemlandet deres. Møter de kanskje en norsk etterfølger av landsfiskalen i Skillingmark på Forne-

odds mot seg, og lettet ikke sin situasjon ved intervjuet. Det var helt klart at han ikke visste hva han hadde gjort. Han lo og sa at man kunne jo ikke slippe inn alle, hvordan skulle det bli i Sverige da? Dessuten var det opplagt mange kriminelle som nyttet høvet til å flykte fra en rettferdig straff i hjemlandet. Man måtte sortere etter beste skjønn, sa han og lo.

■ ■ Det var gans-

bu? Kan denne etterfølgeren også vise til ordre fra departement og regjering?

■ ■ Det jeg håpet på, var at riktig mange nordmenn så dette programmet og var i stand til å overføre den vrede det måtte skape i dem, til dagens norske situasjon. Jeg håpet at de kjente igjen argumentene vi selv bruker. For når det er våre landsmenn fra tyskerokkupasjonens tid det dreier seg om, er vi i stand til å oppleve situasjonen realistisk. Iallfall vi som er gamle nok til å vite hva okkupasjonen var. Og da kan vi ikke unngå å spørre hvilken rolle vi selv spiller i dag.

Gjentar historien seg? Nei, sier visst historikerne. Kan vi lære noe av den store historien som vår egen lille historie er en del av? Jeg tror vi kan, hvis vi har mot til det.

■ ■ Jeg skal ut på reise, den er ikke lang, heller ikke dristig. Den er helt ordinær, men nervositeten er en del av den. Likevel kan jeg si på forhånd at ikke på noen reise vil jeg kunne rive meg løs fra de avgjørende nyhetene mediene bringer, de samme nyhetene over hele verden. Og inne i disse nyhetene lever vi, slik vi lever inne i den store historien. Men det avgjørende er at vi alle i en bitte liten grad er med på å bestemme disse nyhetene som om ikke lenge er historie.

Hvordan er det med vår samvittighet? Vil historien gi oss plass som landsfiskalen i Skillingmark, eller har vi kraft til å kjempe oss fram til en annen posisjon uten å bli utopister? Vi kan ikke ta imot alle som vil til oss, men hvem avviser vi, og hvordan gjør vi det?

103356